

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Тарих факультеті

Дүниежүзі тарихы, тарихнама және деректану кафедрасы

«Тарихнама мен деректанудың теориялық-методологиялық мәселелері» пәні бойынша қорытындылаушы емтихан бағдарламасы

Оқу бағдарламасы: 7M02210- тарих,
Оқу түрі: күндізгі

1-курс
Күзгі семестр
5 кредит

Алматы

2024ж.

Бағдарламаны 7M02210-тарих мамандығының жұмыстық оқу жоспары мен білімдік бағдарламаның пәндер каталогы негізінде жасаған Т.Ғ.Д., профессор Т.Ә. Төлебаев

Дүниежүзі, тарихнама және деректану кафедрасы мәжілісінде қаралған және ұсынылған

«___» _____ 2024ж. Хаттама №

Кафедра меңгерушісі

Р.С. Мырзабекова

Кіріспе

Бағдарлама «Универ» жүйесіне ендірілген

1. Қорытындылаушы емтиханның өтілу ережесі
1. Қорытындылаушы емтиханның өтілу түрі – ауызша универ жүйесі: Дәстүрлі – сұраққа ауызша жауап беру, оффлайн.
2. Емтиханды өткізуді бақылау-бақылау камерасы, емтихан алушы оқытушы
3. Емтихан сұрақтарының саны -10
4. Емтихан ұзақтығы-1 сағат.
5. Студенттердің ауызша жауаптарын пән оқытушысы бағалайды.

II. Қорытындылаушы емтиханды өткізу регламенті

1. Емтихан кесте бойынша өткізіледі.
2. Емтихан тапсыру ережесіне сәйкес оның басталуына дейінгі 15 минутта студенттер аудиторияда болуы керек.

III. Емтихан қорытындылары:

1. Ауызша жауаптарын тыңдап болғаннан соң оқытушы «Универ» жүйесіне балдарын қояды.
2. Оқытушы балдарды сақтар алдында барлық студенттердің балы қойылатындай етіп барып «Универ» жүйесіне тексерілген ведомосты сақтайды.
3. Студенттердің балдарын «Универ» жүйесіндегі қорытынды ведомостқа 48 сағаттың ішінде қояды
4. Емтихан қорытындысы бақылау камерасын тексеру нәтижесінде қайта қаралуы мүмкін.
5. Егер студент емтихан тапсыру ережесін бұзса оның нәтижесі жойылады.

ЕМТИХАН СҰРАҚТАРЫ СҰРАҚТАРЫ ЖАСАЛАТЫН ТАҚЫРЫПТАР:

Теорема, теория ұғымдары.

Метатеория және макротеория: ұқсастығы мен айырмашылығын сипаттау

Модернизмнің қалыптасуы мен дамуын баяндау.

Модернизм метатеориясының ерекшеліктерін, қолданылу жолдарын сипаттау.

Постмодернизмнің мәні мен мазмұнын айқындау. Постмодернизмнің ерекшеліктерін көрсете отырып тарихнама мен деректанулық зерттеулердегі орнын баяндау

Гуманитарлық білімдегі структуралистік төңкеріс.

Структурализм мен постструктурализм: мәні мен мазмұны және ерекшеліктері.

Структурализм мен постструктурализмнің тарихнамалық,

деректанулық зерттеулердегі орны туралы мәселелерді айқындау.

Методология ұғымы және оның ерекшеліктері.

Теория және методология ұғымдары.

Метод және методология: ұқсастықтары мен айырмашылықтары.

Методология туралы бүгінгі тұжырымдар.

Методологияның ғылыми зерттеудегі орны мен маңызы.

Методология ұғымы және оның ерекшеліктері мен маңызын айқындау.

Теория және методология, метод және методология ұғымдарының ұқсастықтары мен айырмашылықтарын талдау және мәселе бойынша еңбектердің библиографиялық көрсеткіштерін жасау.

Методология ұғымы туралы жарияланған ғылыми мақалаларды талдау.

Эволюционизмнің қалыптасуы мен дамуы, ондағы дарвинизмнің орны

Антиэволюционистер мен бүгінгі Харун Яхияның тұжырымдары.

Эволюционизм және тарих ғылымы.

Эволюционизмнің қазақ тарихын зерттеудегі кемшіліктерін көрсету.

Диффузионизм негіздері.

Ф. Ратцель және оның еңбектері.

Лео Фробиенустың мәдени морфология тұжырымы.

Мәдени шеңберлер теориясы

Диффузионизмнің негізгі тұжырымдары мен методологиялық бағыт ретіндегі маңызы.

Диффузионизмнің таралуы.

Гипердиффузионизм: мәні, ерекшеліктері.

Диффузионизмді сынаушылар.

Диффузионизмнің қазақ тарихы мәселелерін зерттеудегі орны мен маңызы

Диффузионизмді тарихнамалық және деректанулық зерттеулерде пайдалану

Э. Дюркгейм

және оның әлеуметтанулық

көзқараст

ары.

Функционализмді негіздеушілер: өмірі мен еңбектері, басты тұжырымдары.

Функционализм: мәні, мазмұны мен қолданылуы.

Құрылымдық функционализм: негіздеушілер, ерекшеліктері.

Функционализмді тарихнамалық және деректанулық зерттеулерде пайдалану

Функционализмді қазақ тарихын зерттеуде пайдалану жолдары

Позитивизмді негіздеушілер: өмірі мен басты тұжырымдары. Позитивизмнің бірінші және екінші сатысы.

Позитивизм: мәні, мазмұны мен қолданылуы.

Неопозитивизм.

Постпозитивизм: негіздеушілер, ерекшеліктері.

Позитивизм мен неопозитивизмді сынау.

Позитивизмді тарихнамалық және деректанулық зерттеулерде пайдалану

Позитивизм және постпозитивизмді қазақ тарихын зерттеуде пайдалану тәсілдері

Г. Гарфинкельдің өмірі, басты еңбектері. Әңгімелік сөздерді талдау бағыты. Этнометодологиялық герменевтика. Қарапайым күнделікті өмірді талдау

бағыты.

Дәстүрлі методологиялық бағыттардың XX—ғ. ортасындағы жағдайы. Этнометодология: мәні, мазмұны.

Этнометодология және қазақ тарихы мәселелері

Этнометодологияны тарихнамалық және деректанулық зерттеулерде пайдалану

Э. Гуссерль: өмірі мен қызметі, феноменологияны қалыптастырудағы орны.

Э. Гуссерльдің еңбектері бойынша реферат жазу және талдау жасау. Оның ізбасарлары және олардың феноменологияның дамуындағы орны.

Феноменологияның қалыптасуы, мәні мен мазмұнын, ерекшеліктері. Феноменологияны методологиялық бағыт ретінде қолдану жолдары. Феноменология және қазақ тарихы мәселелері

Феноменологияны тарихнамалық және деректанулық зерттеулерде пайдалану

Емтиханға дайындалу үшін ұсынылатын әдебиеттер

1. Астахов М. В. Методология исторической науки. Историко-библиографическое исследование отечественной литературы 80-х — 90-х гг. XX в. Том I. Библиография. Историография. Общая и специальная методология исторической науки / СЦАИ. — Самара, 2006—289 с.
3. Королев А. А. Теория и методология современных исторических исследований. Библиограф. сб. М., 1995.
  1. Джордж Ритцер, Джеффри Степницки. Элеуметтану теориясы. А., 2017
  2. Репина Л.П., Зверева В.В., Парамонова М.Ю. Тарихи білім тарихы. А., 2016
3. Медушевская О. М. Теория и методология когнитивной истории / О. М. Медушевская. — М., 2008
4. Дьяков В.А. Методология истории в прошлом и настоящем. М., 2004.
5. Иванов В.В. Соотношение истории и современности как методологическая проблема. М., 2003.
6. Хаттон П. История как искусство памяти. СПб., 2003.
7. Лаптева М. П. Теория и методология истории: курс лекций / М. П. Лаптева; Перм. гос. ун-т. — Пермь, 2006. — 254 с.
8. Смоленский Н. И. Теория и методология истории. М2008. — 272 с.
9. Журов Ю. В. Проблемы методологии истории. — Брянск, 1996. — 144 с.
10. Медушевская О. М., Румянцева М. Ф. Методология истории. М., 1997. — 72 с.
11. Төлебаев Т.Ә. Қазақстан тарихы мен тарихнамасының өзекті мәселелері. Алматы, Қазақ университеті, 2016.
12. Иванов Г. М., Коршунов А. М., Перов Ю. В. Методологические проблемы исторического познания. М., 1998
13. Коломийцев В. Ф. Методология истории (От источника к исследованию). М., 2001. — 191 с.

Қосымша

14. Малиновский Б. Магия и религия. М., 2000.
15. Малиновский Б. Научная теория культуры. М., 1999.
16. Могильницкий Б. Г. Введение в методологию истории. — М., 1989. — 175 с.
17. Парсонс Т. О структуре социального действия. М., 2000.
18. Парсонс Т. Система современных обществ. М. 1998.
19. Мертон Р. Американская социологическая мысль. М., 1996.
20. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в социологию. СПб., 1998.
21. Медушевская О. М., Румянцева М. Ф. Методология истории. М., 1997. — 72 с.

22. Ратцель Ф. Антропогеография. М., 2002
23. Кун Т. Структура научных революций. М., 1998.
24. Поппер К. Ниццета историцизма. М., 1993.
25. Гарфинкель Г. Исследования по этнометодологии. -СПб., 2007. –20-б.
26. Хайдеггер М. Прологомены к истории понятия времени. Томск, 1998.
27. Ингарден Р. Введение в феноменологию Эдмунда Гуссерля. М., 1999.
28. Шелер М. Феноменология и теория познания / Шелер М. Избранные произведения. М., 1994.
29. Мерло – Понти М. Феноменология восприятия. СПб., 1999.
30. Гуссерль Э. Идеи к чистой феноменологии и феноменологической философии. – М.: ДИК, 1999.-6-б.
31. Гуссерль Э. Картезианские мышления. – СПб., 2001.287-290бб.
32. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. – СПб.: Фонд Университет: Владимир Даль, 2004.
33. Ингарден Р. Введение в феноменологию Эдмунда Гуссерля. М., 1999.
34. Шелер М. Феноменология и теория познания / Шелер М. Избранные произведения. М., 1994.
35. Мерло – Понти М. Феноменология восприятия. СПб., 1999.
36. Антология феноменологической философии в России, т. I, М., 1997;
То же, т. II, М., 2000.

**Емтихан бойынша оқу нәтижелерін суммативті бағалау
рубрикаторы**

**«Тарихнама мен деректанудың теориялық-
методологиялық мәселелері» пәні бойынша ауызша**

(АБ 30% -дан 100%)

Критерий	«Өте жақсы»	«Жақсы»	«Қанағаттанарлық»	«Қанағаттанарлықсыз»
	27-30%	21-26 %	11-20 %	0-10%
Пәннің теориясы мен тұжырымдамасын білу және түсіну	Барлық үш сұрақтың толық ашылуын, әр тұжырым мен қорытындының егжей-тегжейлі дәлелдерін қамтитын, логикалық және дәйекті түрде құрылған, аудиториялық сабақтарда өткен тақырыптардың мысалдарымен көрсетілген жауап үшін қойылады.	Барлық жауап толық, бірақ кейбір мәселелерді толық қамтылмаған, негізгі ережелердің қысқартылған дәлелдері көрсетілген жауап үшін қойылады, материалды жеткізудің қисыны мен дәйектілігінде қате жіберілуі мүмкін. Жауапта кейбір стилистикалық қателіктер жіберілуі, терминдер дұрыс қолданылмауы мүмкін.	Билетте ұсынылған сұрақтардың толық емес жариялануын қамтитын жауап үшін қойылады, негізгі ережелерді үстіртін дәлелдейді, баяндамада композициялық диспропорцияларға, материалды ұсынудың логикасы мен дәйектілігінің бұзылуына жол береді, теориялық ережелерді аудиториялық сабақтардың әзірленген конспектілерінің мысалдарымен суреттемейді.	Қойылған сұрақтарды дұрыс аша алмағанда, қате дәлелдеу, дұрыс емес қорытынды жасалған жағдайда.
Таңдалған әдісте ме мен технологияны нақты практикалық тапсырмаларға қолдану	Оқу тапсырмасын толық орындау, қойылған сұраққа толық, дәлелді жауап беру, пәннің практикалық мәселелерін шешу;	Оқу тапсырмасын ішінара орындау, пәннің практикалық міндеттерін толық шешпеу, қойылған сұраққа толық емес, бірақ дәлелді жауап беру; пән бойынша ғылыми тіл нормаларын сауатсызда пайдалану;	Материалды үзік-үзік жеткізіледі, қисын мен дәйектілік бұзылады, нақты және семантикалық дәлсіздіктерге жол беріледі, пәннің теориялық білімі үстірт, біржақты қолданылады.	Тапсырманы шешуде ұтымсыз әдістің қолданылуы немесе жеткілікті ойластырылмаған жауаптың берілуі; тапсырмаларды шеше алмау, тапсырмаларды жалпы түрде орындау; нормадан асатын қателіктер мен кемшіліктер жіберу.

<p>Таңдалған әдістеменің ұсынылған практикалық тапсырмаға қолданылуын бағалау және талдау, алынған нәтиженің негіздемесі</p>	<p>Оқу тапсырмасын толық орындау, қойылған сұраққа толық, дәлелді жауап беру, пәннің практикалық мәселелерін шешу; Ғылыми ережелер, қолданылған әдістеме мен технологияның дәйекті, қисынды және дұрыс негіздемесі, сауаттылық, ғылыми тілдің нормаларын сақтау, тұжырымдарға әсер етпейтін материалды ұсынуда 1-2 дәлсіздікке жол беріледі.</p>	<p>Тұжырымдамалық материалды пайдалануда дәлсіздікке, жалпылау мен тұжырымдардағы кіші-гірім қателіктерге жол беріледі, бұл тапсырманың жалпы деңгейіне әсер етпейді.</p>	<p>Негізделген ғылыми ережелердің қолданылуы туралы тұжырымдар нақты емес және нәтижесіз, стилистикалық және грамматикалық қателіктер, сондай-ақ практикалық шешімнің нәтижелерін өңдеуде дәлсіздіктердің болуы.</p>	<p>Тапсырма өрескел қателіктермен орындалды, сұрақтарға жауаптар толық емес, тұжырымдамалық материалдар мен дәлелдер нашар пайдаланылды.</p>
<p>Жауабы, стил, сауаттылық</p>	<p>Жауабы айқындықты, нақтылықты және дұрыстықты көрсетеді</p>	<p>Жауабы айқын, нақты және дұрыс</p>	<p>Жауабында кейбір маңызды қателіктер кездеседі және айқындықты қажет етеді</p>	<p>Жауабы түсініксіз, мазмұнын айқындау қиын</p>